

nem veszi figyelembe a termőhelyet, az erdőtörténetet, a mikroklimát?; miért pont a faji összetételt és a fajszámot vizsgálja?

E jogos felvetésekre az egyik válasz az, hogy egy cikkben nem lehet mindent leírni. Akit mélyebben érdekelnek a kutatás eredményei és módszerei az ELTE Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék honlapján bőven talál mind áttekintő, mind részletekbe menő szakmai anyagokat, illetve egy fotógaléria is előbbé teszi a munkát (http://ramet.elte.hu/~ramet/project/ors_erdo/index.htm). A másik indokunk az, hogy a cikk nem egy kutatás végén, hanem a kellős közepén született. Jelenleg intenzív adatgyűjtést végzünk a gombák, zuzmók, pókok, bogarak tekintetében, a háttérváltozók közül mikroklimamé-

rés, történeti adatgyűjtés folyik, valamint az NYME Erdőmérnöki Karán zajlik az avar- és a talajviszonyok elemzése. Reméljük néhány év múlva átfogóbb tanulmányok látnak napvilágot akár a lap hasábjain, akár más fórumokon.

A fajszám ökológiai és természetvédelmi megítélésével csínján kell bánni, mindig figyelembe kell venni a faji összetételt is, ugyanis nem mindegy, hogy egy élőlénycsoport diverzitásához milyen fajok járulnak hozzá. Ezt a problémát az élőlénycsoportokon belüli, a különböző funkcionális csoportokra vonatkozó elemzések oldják fel, amely több élőlénycsoport esetében megtalálható a honlapon.

E vizsgálat feltárja egyes erdei élőlénycsoportok preferenciáit, de legálábbis hipotéziseket állít fel azok meg-

értéséhez. Felmerülhet azonban a kérdés, hogy ezeken az általánosan vagy regionálisan érvényes összefüggéseken kívül, mit tud profitálni az ilyen jellegű vizsgálatokból a gyakorlati szakember (erdőgazdálkodó, természetvédő)? Az összefüggéseket feltáró modellek predikcióra is használhatók, egyszerű, könnyen mérhető faállomány-jellemzők alapján, ismert mértékű bizonytalansággal „jósolni” tudják az erdei életközösségek biológiai jellemzőit.

Ezúton szeretnénk megköszönni a Szombathelyi Erdészeti Zrt. és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság szakembereinek, hogy lehetővé tették munkánkat, az Országos Tudományos Kutatási Alapnak pedig az anyagi támogatást (OTKA K79158).

Széchenyi-emléknap a Wagner Károly- évben

2010 országosan Széchenyi István emlékév volt. Ennek keretében Kárpát-medence-szerte számos rendezvényen emlékeztek a legnagyobb magyar halálának 150. évfordulójára. Az emlékév rendezvényeinek egyik fő célját utólag is szeretnénk azonosítani Jókai Mór 1881. évi serlegbeszédében megfogalmazottakkal: „Tekintsetek körül. Ahova néztek mindenütt Széchenyi szellemével találkoztok” Ez az országot építő és nemzetet összekovácsoló szellemiség nemcsak 1881-ben volt, hanem a 21. század kezdetén is változatlanul nélkülözhetetlen maradt.

Jelen írásomban rövid tájékoztatást szeretnék adni a Széchenyi-emlékévben és 2000 óta évente megrendezésre kerülő Magyar Tudomány Ünnepe-ről, az erdészek által kezdeményezett és már tizedik alkalommal megrendezett Széchenyi-emléknapról, azt remélve, hogy a nyugat-dunántúli esemény szélesebb körben felkelti erdész barátaink érdeklődését. Széchenyi életműve hatással volt a magyar erdők-re és erdőgazdálkodásra is.

Első gondolatként indokolt kiemelni, hogy 1825. november 3-a a magyar tudományosság történetének kiemelkedő napja volt. A pozsonyi országgyűlésen ezen a napon ajánlotta fel Széchenyi István birtokainak egy évi jövedelmét *bazai tudós társaság megalapítására*. A *Magyar Tudományos Akadé-*

mia történetére, Széchenyi és társainak áldozatvállalására emlékezve ezért tartjuk évente november 3-án a Magyar Tudomány Ünnepét, amely napjainkra már az egész november hónapot átfogva a Tudomány Hónapjává bővült. Az ünnepet megelőző napon Széchenyi-emléknap megrendezésére került sor 2010. november 2-án is, amelynek programja az erdészek által létesített sopronpusztai emlékerdőben faültetéssel kezdődött, majd koszorúzással folytatódott Nagycenken a Széchenyi-mauzóleumban, és tudományos üléssel fejeződött be.

Az MTA alapításának 175 éves jubileuma alkalmából azért döntöttünk **emlékerdő** létesítése mellett, mert a sokoldalúan értelmezhető erdők és a fák szerepe közül a Széchenyi-emléknapon az erdők és a fák történeti vonatkozásait kívántuk kiemelni. Felfogásunk szerint az erdő egy olyan élő történelemkönyv, amelynek lapjait az egyes fák alkotják. Az évgyűrűk átölelik a fa szívét és elmesélik életét. A történelemkönyv lapjain a fa évgyűrűi jelentik a sorokat. A fák a történelem nagy tanúi. Ennek figyelembevételével tíz esztendővel ezelőtt, a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 175 éves jubileuma alkalmával Sopronpusztán az erdészek az Akadémia történetének olyan élő emlékművét kívánták létrehozni, amely évről évre egy-egy újabb fával gyarapszik. Ezek a fák folyamatosan növekszenek és arra hivatottak, hogy évszázados időtávon át hirdessék

a magyar tudomány növekvő szerepét. Egyszersmind akadémiánk **élő történelemkönyveként tanúsíták:** „Ecce vivimus – Semper vireo” – vagyis : Ime élünk és virulunk, miként a jó termőhelyre ültetett erdő fája, a gondokkal, bajokkal szemben rezisztensek vagyunk. Rezisztenciánkat erkölcsi meg-alapozottságunk és a tudomány iránti elkötelezettségünk alapozza meg.

2010-ben már olyan erdőben tisztelgethettünk az akadémia alapítója, gr. Széchenyi István és támogatóinak emléke előtt, amelyben az először ültetett kislevelű hárs sorfák is már egy évtizede szimbolikusan hirdetik, hogy a 185 éve alapított Magyar Tudós Társaság fája nemzetközileg elismert Tudományos Akadémiává terebélyesedett. Hazánk tudományos életének meghatározó, legfelsőbb köztestületévé vált. Elért eredményeinek elismerését is jelenti, hogy évente sor kerül a Magyar Tudomány Ünnepe-re. Ennek keretében az ünnep előestéjén Széchenyi szűkebb pátriájában elültetjük a soron levő fát, megkoszorúzzuk az alapító sírját és tudományos ülést rendezünk.

2010 kiemelkedően jelentős esztendő volt, mert – amint ismeretes – ebben az évben emlékeztünk Széchenyi halálának 150. évfordulójára. Az idei Tudomány Ünnep keretében külön hangsúlyt kapott az igazság, amely szerint a tudomány nem ismer határokat.

Az országos tudomány ünnepi rendezvény vezértémája mellett, azzal egyetértve, az ünnepet beharangozó

Széchenyi-emléknapon az erdészek közül is kifejezésre kívánták juttatni Széchenyi nyelvűvelő, anyanyelv-fenntartó törekvéseit és a gazdasági élet, ezen belül az erdők fejlesztésével kapcsolatos fáradozásait. Szeretnénk ismételt hangúlyozni azt, hogy Széchenyi tevékenységének eszmei tartalma az erdészetre is jelentős hatást gyakorolt. Az egyik legjelentősebb hatás – amint már említettem – a magyar erdészeti szaknyelv megeremtése volt. Két neves erdész szakemberünk: *Divald Adolf*, az első erdész akadémikus és *Wagner Károly* erdőmérnök 140 évvel ezelőtt adta ki az első német-magyar és magyar-német szakszótárt. Divald Adolfot a magyar erdészeti szaknyelv megeremtéséért választották az akadémia tagjai sorába.

A 150 éves Széchenyi jubileummal együtt Wagner Károly születésének 180. évfordulóját is ünnepeltük a 2009. évi selmeci közgyűlésünkön előterjesztett OEE elnöki javaslatnak megfelelően. A Széchenyi-emléknapon a legnagyobb magyar iránti tiszteletünket 2010-ben megkülönböztetett nagyrabecsüléssel úgy is kifejezésre juttattuk, hogy Széchenyi István és Wagner Károly érdemeit a magyar nyelv művelése és fejlesztése terén egymással is kapcsolatba hoztuk. Nem lehet vitás, hogy Széchenyi hatással volt az erdészeti szaknyelv megeremtésére, az erdészettudomány magyarul való terjesztésére. Irodalmi állásfoglalások (*Tagányi*) szerint: „az 1820-1830-as évektől kezdve már nem annyira az oklevelek mutatják hazánkban az erdészet fejlődését, hanem inkább egy új tényező idézi elő. Ez a hazai erdészeti tudomány és irodalom...” Nem véletlenül esik egybe ez a dátum a Magyar Tudományos Akadémia megalapításával, Széchenyi törekvéseivel. Szívesen emlékezünk ismételt arra, hogy 1862-ben az első magyar nyelvű erdészeti szaklapot, 1868-ban az első magyar-német, német-magyar erdészeti műszótárt is kiadták. Az 1866-ban megalakult Országos Erdészeti Egyesület céljai között szerepelt: „Tűzzük ki az erdészeti tudományok magyar nyelven való művelésének lobogóját”. Ennek a lobogónak a hátszelét Széchenyinek az 1825. november 3-án magyarul elmondott beszéde szolgáltatta. Ebben az időben a magyar nyelvnek az országgyűlésen való használata szokatlan volt, hősi tettnek számított.

Wagner Károly 1867-ben kidolgozta a magyar nyelvű erdészeti és bányászati szakoktatás teljes dokumentációját. Ebben az időszakban jelent meg az első

két erdészeti magyar nyelvű szakkönyv és alkották meg a nemzetközileg elismert első magyar erdőtörvényt.

A felsorolt néhány, de nagyon jelentős erdészeti eseményen túl más szakágazatok is fel tudnának mutatni több olyan kiemelkedő tudományos és gyakorlati eredményt, amelynek létrejöttében meghatározó szerepe volt Széchenyi példamutató tevékenységének. Ennek a példamutatásnak köszönhetően Széchenyivel együtt több magyar főúr is támogatta jelentős összegekkel a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását. Közöttük kiemelkedő volt *Batthyány Strattman Fülöp*, a kőrmendi herceg, Vas megye örökös főispánja.

Egyik évben sem ültethetjük el az Akadémiai Emlékerdő hársfáját anélkül, hogy ne iktatnánk az emlékezők sorába az emlékerdővel határos páneurópai-piknik-park történelmivé vált szerepét, amely megfelel Széchenyi szellemiségének és a magyarországi tudományosság hazai és nemzetközi vonatkozású feladatainak. 1989 augusztusában megnyitották a 246 km hosszú vasfüggönyt. A páneurópai piknik szerepe ebben meghatározó volt, amelynek főrendezőjeként több erdőmérnök, soproni egyetemünk oktatója vállalt nem kis veszélyekkel járó aktív szerepet. Évről évre megünnepeljük a páneurópai pikniket e helyen, amelynek szomszédságában az akadémiai emlékerdő is egy évtizede hirdeti, hogy a nemzet sorsát döntően meghatározó rendszerváltoztatás alap-

vető hatással volt és lesz a magyarországi tudományosságra, a tudományos célkitűzések, a tudás alapú társadalom megeremtésének ügyére is. Miként Széchenyi hatására egykoron, úgy a jelenben is felerősödőben van a nemzetben való gondolkodás. A Magyar Tudományos Akadémia támogatja és segíti a határon túli magyar tudósok tevékenységét. Nemzetközi kapcsolataink bővülnek, de nem javul a magyar nyelv helyes alkalmazása. A határok nélküli tudomány gondolatát átszövi a „Nyelvében él a nemzet” igazsága, hogy a jövőben is elmondhassuk a nagycenki Széchenyiszobor talapzatának a feliratát ismételve: „Magyarország nem volt, hanem lesz!”

A 185. fa elültetését *bívd lélekkel* kapcsoltuk össze **Széchenyi minden-napi imájával**, amelynek felidézésével szeretném bensőségesebbé tenni a Széchenyi-emlékév és a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 185. éves jubileuma alkalmával a 10. Széchenyi-emléknapot:

„Mindenható Isten, ballgasd meg mindennapi imádságomat. Töltsd el szívemet angyal tisztaságú szeretettel embertársaim iránt, bazám iránt és bonfitársaim iránt... Sugalld nekem, mit és hogyan kell kezdenem, hogy egykoron a tőkével, amelyet reám bízál, elszámolni tudjak. Gondolkodni és dolgozni akarok éjjel nappal, életem fogytáig.”

Solymos Rezső
akadémikus

Galapagos S.O.S.

Az UNESCO levette a Galapagos-szigeteket arról a listáról, amely a veszélyeztetett világörökségi helyszíneket tartalmazza. A tudósvilág értetlenül áll a politikai döntés előtt, hiszen Galapagos veszélyeztetettsége egy csöppet sem csökkent. Az egyedülálló élővilágot felvonultató, közigazgatásilag Ecuadorhoz tartozó vulkán eredetű szigetcsoport még 2007-ben került fel a listára. Világhírű állatait, így az elefánttek-nősöket, a tengeri és szárazföldi leguánokat, a röpkeptelen kormoránt, a kéklábú szulát stb. számos környezeti hatás fenyegeti. Ezek között szerepel az illegális halászat, a kontinensről egyre nagyobb számban áttelepülő népesség (immár 30 ezer fő), a szigetet olajjal ellátó hajók időnkénti balesete és szennyező hatása, és meglehetősen nagy a turizmus nyomása is. Külön gondot jelent az idegen fajok behurcolása, mely egyáltalán nem mai keletű veszély.

Génmódosított fákat tesztelnek

Az amerikai papíripar genetikailag módosított eukaliptuszfák ültetését tervezi: a három nagy papírgyárral társult ArborGen biotechnológiai vállalkozás a következő néhány évben 29 termőhelyen 250 ezer ilyen fát telepít. Jóval kisebb parcellákon már évek óta nőnek génmódosított fák néhány államban. Az Ausztráliában őshonos eukaliptuszfajok gyorsabban nőnek, mint a tengerentúl honos keménylombos fafajok, ráadásul az előbbiből a papírgyártáshoz kiváló minőségű cellulóz nyerhető ki. A kísérleti fajtákon olyan genetikai módosítást végeztek, amellyel a fák a fagyponthoz közeli hőmérsékleteknek is képesek ellenállni. Az ültetvényerdővel azt tesztelik, hogy hol van a legészakibb határ, ahol az eukaliptusz meg megél.

(Élet és Tudomány)